HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ותירוש חמרא הוא וכתיב ואכלת ודלמא על ידי אניגרון [א]דאמר רבה בר שמואל אניגרון מיא דסילקי אכסיגרון מיא דכולהו [א] סילקי אלא אמר רב אחא בר יעקב מהכא [1]ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך בבקר ובצאן וביין ובשכר יין חמרא הוא וכתיב [1]ואכלת ודלמא ה״נ על ידי אניגרון שכר כתיב מידי דמשכר ודלמא דבילה קעילית דתניא [ב] [א]אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש [ג]ועבד חייב אלא גמר שכר [2]שכר מנזיר מה להלן יין אף כאן יין אמר רבא אף אנן נמי תנינא שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת אי אמרת בשלמא שתיה בכלל אכילה איצטריך ליה לתנא לאשמועינן דאינו חייב אלא אחת אלא אי אמרת שתיה לאו בכלל אכילה שבועה שלא אוכל ואכל ועשה מלאכה מי איצטריך לאשמועינן דאינו חייב אלא אחת א״ל אביי אלא מאי שתיה בכלל אכילה אימא סיפא שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתים כיון דאמר שלא אוכל איתסר ליה בשתיה כי אמר שלא אשתה אמאי חייב אילו אמר שלא אשתה תרי זימני מי מיחייב תרתי אמר ליה התם דאמר שלא אשתה והדר אמר שלא אוכל דשתיה בכלל אכילה איתא אכילה בכלל שתיה ליתא אבל אמר שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה מאי אינו חייב אלא אחת אי הכי אדתני רישא שבועה שלא אוכל ואכל ושתה אינו חייב אלא אחת ליתני שבועה שלא אוכל ושלא אשתה אינו חייב אלא אחת וכל שכן שלא אוכל לחודיה אלא לעולם כדקתני ושאני הכא כיון דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אשתה גלי אדעתיה דהך אכילה דאמר אכילה גרידתא היא אמר רב אשי מתני׳ נמי דיקא שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאין ראוין לאכילה ושתה משקין שאין ראוין לשתיה פטור הא ראוין חייב ואמאי הא שבועה שלא אוכל קאמר דלמא דאמר תרתי שבועה שלא אוכל שבועה שלא אשתה: שבועה שלא אוכל ואכל פת חטין כו׳: ודלמא למיפטר נפשיה מאחרנייתא קאתי הוה ליה למימר חטין ושעורין וכוסמין ודלמא לכום דהוה ליה למימר פת חטין ושעורין וכוסמין ודלמא פת חטין לאכול שעורין וכוסמין לכום דהוה ליה למימר פת חטין ושל שעורין ושל כוסמין

ודלמא

ודלמא על ידי אניגרון. שהוא מין מאכל כדתניא בתוספתא דבילה [ד] הביאו לפניו אניגרון ואכסיגרון ועליהן פלפלין שחוקים ורגילין לתת לתוכן יין כדתניא בתוספתא דדמאי או תרומת יין לתוך אניגרון ואכסיגרון: מיא דסילקא. תבשיל של תרדין: מיא דכולהו שלקי. שלקות של ירק: מידי דמשכר. כלומר דרך שכרות: [ב] דלמא. ושכר דקרא לאו איין קאי אלא דבילה קעילית קאמר שהיא משכרת. קעילית על שם מקומה: אף אנן נמי תנינא. דשתיה בכלל אכילה: מתני׳ נמי דיקא. דשתיה בכלל אכילה: ודלמא למיפטר נפשיה מאחרנייתא קאמר. אמאי קתני חייב על כל אחת ואחת דלמא האי דפריש להו לאו לאפוקי בשבועות קאתי אלא למיפטר נפשיה בשבועה מדברים אחרים דאי אמר לא אוכל סתם היה נאסר בכל האוכלים: הל״ג. שלא אוכל חטין ושעורים וכוסמין וכי אמר פת פת לחלק: ודלמא לכום. כלומר אי אמר הכי הוה משמע שלא יהא כוסס חטין כמות שהן אבל הפת היה אוכל: [ג] ה״ל למימר פת חטין ושל שעורין. דכיון דאמר ושל אפת קאי:

ודלמא

והא תירוש חמרא הוא. והדאמר הנודר מן התירוש אסור בכל מיני מתיקה ומותר ביין בפרק בתרא דיומא (דף עו: ושם) פריך לה ומשני בנדרים הלך אחר לשון בני אדם: **גמר** שכר שכר מנזיר. וא״ת לר׳ יהודה דמחייב באכל דבילה קעילית ונכנס למקדש ולא גמר שכר שכר מנזיר מנ״ל דשתיה בכלל אכילה וי״ל דנפקא ליה מסברא דקאמר לעיל אי נמי גבי מקדש דוקא לא גמר שכר שכר לפי שהכתוב תלה בטירוף הדעת כדכתיב (ויקרא י) להבדיל ולהורות ולפיכך סברא הוא קצת לרבות שאר משכרים אבל לענין מעשר יליף שפיר מנזיר וכן משמע קצת דאליבא דתנא דמחייב באכל דבילה קעילית דהיינו רבי יהודה מסיק דגמר שכר שכר מנזיר והשתא נמי לא תיקשה אדגמר שכר שכר מנזיר לילף ממקדש דהתם שאני דסברא הוא כדפרישית אבל אין לפרש לחומרא מקשי׳ דהא כי ילפינן נמי מנזיר ע״כ דבילה קעילית נקחת בכסף מעשר דהא פרי מפרי וגידולי קרקע הוא ועי״ל דר׳ יהודה יליף דשתיה בכלל אכילה כדיליף בירושלמי[ה] מדכתיב וכל דם לא תאכלו ואי בשקרש °והתניא (תוספתא פ״ג דטהרות) דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה אלא כמו שהוא והתורה קראה אותו אכילה: **שכר** מנזיר. וא״ת אמאי לא משני הכא לא מצית אמרת דשכר היינו דבילה קעילית דמיין אגב קנקנו נפקא כדאמר בפ׳ בכל מערכין (עירובין דף כז: ושם) דאי כתב רחמנא בשכר ה״א דבילה קעילית אין יין אגב קנקנו לא כתב רחמנא יין אגב קנקנו משמע כ״ש דבילה קעילית ואייתר קרא דבשכר לתמד משהחמיץ וע״ק דהיכי דריש התם מבבקר אגב עורו ומבצאן אגב גיזתיה ומביין אגב קנקן ומבשכר תמד משהחמיץ והא צריכי לפרש כדדרש התם מה הפרט מפורש פרי מפרי כו׳ וממה נפשך צריך תרי פרטי דאי כתב רחמנא בקר ה״א בעלי חיים אין גדולי קרקע לא ואי כתב ביין ה״א גדולי קרקע אין בעלי חיים לא דהכי מצרכינן בפ״ק דקדושין (דף יז.) גבי הענקה וי״ל דהתם מייתור דביתי״ן קדריש דה״מ למיכתב בקר ולאן יין ושכר ומדכתב ד׳ פרטי שמא שום דבר יש דלא הוה סגי בב׳ פרטי והכא דריש שכר גופיה דאיצטריך [ו]דאתי לפרט דלא הוה דבילה קעילית ואם תאמר והיכי הוה בעי התם למדרש בי״ת דבשכר לדבילה קעילית ומה צריך ריבוי תיפוק ליה מכלל ופרט וכלל דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע ועוד היכי מ״ל דהיינו דבילה קעילית הא משמע הכא דאי לאו שכר שכר הוה דרשינן שכר גופיה לדבילה קעילית וי״ל דהתם איירי בדבילה מעורבת במים ואפ״ה חשיב טפי מתמד שהחמיץ והכא בדבילה שאינה מעורבת וא״ת למה לי הכא ג״ש דשכר שכר תיפוק ליה דשתיה בכלל אכילה מדמרבינן התם תמד משהחמיץ ואמר רחמנא ואכלת וי״ל דכיון דמריבוי דביתי״ן נפקא מ״ל דאכיל ליה ע״י אניגרון דלא בעינן מידי דמשכר אי נמי ואכלת לא קאי אריבויא תדע דלא קאי אקנקן ועור וגיזות וא״ת דלמא מיירי ביין קרוש ולהכי כתב ואכלת ויש לומר דדלמא לא חזי לאכילה אלא שורין אותו במים ושותין: **מי** איצטריך לאשמועינן אכל ועשה מלאכה כו׳. וא״ת ודלמא היא גופה אתא לאשמועינן דשתיה לאו בכלל אכילה וי״ל דא״כ ה״ל למיתני שבועה שלא אוכל ושתה פטור אבל השתא ליכא למידק מינה דאין שתיה בכלל אכילה דאפי׳ הוה בכלל אכילה אינו חייב אלא אחת כמו אכל ואכל בהעלם אחד: **כגון** דאמר שלא אשתה ושלא אוכל. וא״ת א״כ מאי איריא אכל ושתה °אפי׳ שתה תרי זימני נמי דמיגו דחיילא שבועה בתרייתא אאכילה חיילא נמי אשתיה דכה״ג אמר לקמן (דף כד:) גבי שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שלא אוכל תאנים וענבים ויש לומר דחד מתרי פירכי נקט אי נמי כיון דאמר שבועה שלא אשתה ברישא גלי אדעתיה דכי אישתבע בתר הכי אאכילה גרידתא אישתבע ולבסוף מסיק אפי׳ אמר שבועה שלא אוכל תחלה גלי אדעתיה: **אכילה** בכלל שתיה לא אמרי׳. וא״ת לתנא דלעיל דמרבה דבילה קעילית ויליף לה בכריתות (דף יג: ושם) משכר לרבות שאר משכרין ואמר רחמנא אל תשת אלמא אכילה בכלל שתיה וי״ל כיון דאכילה היא עיקר סברא הוא דאל תשת משום שאר משכרין דמשקים כתביה א״נ שכר לא איירי אלא במשקין המשכרין כמו דבש וחלב ולהכי כתיב אל תשת ודבילה קעילית מרבינן מסברא מידי דהוי אהנך: **דלמא** למיפטר נפשיה מאחרנייתא קא מיכוין. וא״ת הא לא בעי למפטר נפשיה מאחרנייתא דאפי׳ אמר שבועה שלא אוכל סתם כיון שאין בלבו לאסור עצמו אלא באלו המינים לא מיתסר באחריני אע״ג דבעלמא[ז] דברים שבלב אינן דברים היינו היכא דבלב סותר מה שמוציא בפיו אבל היכא דאין סותר הויין דברים °וכן משמע קצת לקמן ויש לומר דמ״מ מצוה לגלות לעולם דלמיפטר נפשיה מאחריני קבעי:

במסרהב

מסורת הש״ס

א) ברכות לה: יומא עו., ב) יומא שם כריתות יג: נזיר ד. סנהדרין ע: [בכורות מה:], ג) [ביומא ובנזיר ובסנהדרין ובבכורות ליתא מלת ועבד וכן בכריתות ושם איתא למקדש לוקה ועי׳ תוס׳ שם ד״ה ונכנס], ד) [פ״ב הי״ב], ה) [בפרק שני דמעשר שני וכן בפירקין דהכא], ו) דאתי לפרט דלא. כצ״ל, ז) [קדושין מט:],

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ מיא דכולהו שילקי: (ב) רש״י ד״ה ודלמא שכר: (ג) ד״ה דה״ל למימר:

גליון הש״ס

תום׳ ד״ה גמר וכו׳ והתניא דם שקרש. עי׳ חולין דף קכ ע״א ומנחות דף כא ע״א דהקפה דם ואכלו חייב. ולע״ג. אח״כ ראיתי דבירושלמי פריך עלה כן והתניא הקפה את הדם ואכלו אם יש בו כזית חייב (מה עביד ליה ר׳ יונה היינו בההיא ברייתא שהביא דאינו לא אוכל ולא משקה) אינו אוכל לטמא טומאת אוכלין אינו משקה לטמא ט״מ (וא״כ אינו ראיה דשתיה בכלל אכילה) חזר ר׳ יונה ופתר מהכא ונתתה בכל אשר תאוה וכו׳. הרי הירושלמי עצמו חזר מזה הראיה דבאמת יש לאוקמי בקרש ולע״ג: ד״ה כגון וכו׳ אפי׳ שתה תרי זימני. לא ידעתי דלמ״ל דשתה ב׳ זימני אף בשתה חד זימנא לחייב ב׳ דהא עבר משום שני שבועות ול״ע. גם לשיטתייהו דף כד ע״א ד״ה אלא דדוקא במפרש תאנים וענבים אבל בלא אוכל סתם אין תאנים בכלל כיון דאסורים לו מכבר מקרו אוכלין שאין ראוים וכמו דאין נבילות בכלל אלא במפרש. אם כן ליתא לקושייתם דהכא דנהי דשתיה בכלל אכילה מ״מ כיון דכבר נאסר בשתיה מכח שבועתו הראשונה מקרי אין ראוין. ובהכרח לדחוק דקושייתם לשיטת רש״י דלקמן: ד״ה דלמא וכו׳ וכן משמע קצת לקמן. דף כו ע״ב. ועי׳ בתוס׳ שם ד״ה גמר:

רבינו חננאל

והא תירוש חמרא הוא וקרי ליה אכילה. מיכן ששתיה בכלל אכילה. ודחינן ודלמא זו האכילה אכילה ע״י אניגרון כלומר בתבשיל כגון ציקי קדירה. אניגרון מיא דסילקא. אכסיגרון מיא דכולהו סילקי. והיין מתבשל עמהן. ואתינן למיפשטה מהא דכתיב ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו׳ ואימא דבילה קעילית. דתניא אכל דבילה קעילית ושתה דבש וחלב ונכנס למקדש ועבד חייב. אלא אתיא שכר שכר מנזיר דכתיב ביה מיין ושכר יזיר חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה. מה להלן שתיית יין אף כאן שתיית יין. ואתא רבא לפרושה הא דר׳ חייא ממתני׳ ודחי ליה אביי מסיפא דקתני שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה חייב שתים. (איתא) [כיון דאמר שלא אוכל אתסר] ליה

עין משפט נר מצוה

מ א מיי׳ פ״א מהלכות ביאת מקדש הלכה ב סמג לאוין ס:

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו
2. מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: במדבר ו ג

מוסף רש״י

אניגרון. מין מאכל שנותנין בו יין ובכמה מקומות שנינו בתוספתא אניגרון ואכסיגרון שנותנין בו יין ושמן (יומא עו.). מיא דסילקי. מים ששלקו בהן תרדין (שם וברכות לה:). מיא דכולהו שלקי. כל מיני ירק שלוק (ברכות לו.) של שאר מיני ירקי (יומא שם). מידי דמשכר. ואין שכרות דרך אכילה (שם). אכל דבילה קעילית. הגדילה באותו מקום ומשכרת כיין (בכורות מה:). קעילית, שם מקום (יומא שם). חייב. משום שכר אל תשת (שם עו:) חייב מלקות, כר׳ יהודה מוקמינן לה בפרק אמרו לו בכריתות (יג:) דקאמר התם על שאר משכרין באזהרת דאל תשת (בכורות מה:) ובכהן עסקינן (סנהדרין עא.).

רבינו חננאל (המשך)

באכילה ושתיה כי הדר אמר שלא אשתה מי חיילא שבועה אחריתי עליה. אילו אמר שלא אשתה שלא אשתה ושתה מי חייב תרתי. ופריק רבא מתני׳ כגון דאמר שלא אשתה (שלא אשתה) והדר אמר לא אוכל דכיון דאקדמיה לשתיה קמי אכילה לא אמרי׳ אכילה בכלל שתיה היא כו׳. ואסיקנא אלא לעולם כדקתני׳ [א] וסיפא כגון דאמר שבועה שלא אוכל והדר אמר שבועה שלא אשתה דכיון דהדר אמר שלא אשתה גלי דעתיה דהא לא אוכל דנשבע עליה אכילה גרידא היא: א״ר אשי אף אנן נמי תנינא שבועה שלא אוכל ואכל אוכלין שאינן ראויין כו׳ ולא עמדה: שבועה שלא אוכל פת חטים פת שעורין פת כוסמין ואכל חייב על כל אחת ואחת. ואקשינן ודלמא האי דפריש פת חטים פת שעורין ופת כוסמין למיפטר נפשיה מפת דוחן ופת שיפון ופת שבולת שועל וכיוצא בו. ודחי׳ א״כ הוה ליה (לתנא) לומר פת חטים ושעורין וכוסמין פת פת למה לי. ודחי אי לא תנא בכל אתר ואתר הוה אמינא היכא דתני פת הוא פת ממש. והיכא דלא תני פת אינו אסור אלא לכוס אבל הוא עשוי פת שרי כו׳. ואסיקנא

א) נראה דצ״ל כדקתני סיפא דאמר שבועה שלא אוכל וכו׳.

SHAS MOZNAIM